

CENTRUL ROMÂN
DE POLITICI EUROPENE

CRPE

DEBATING EUROPE, PROVIDING EXPERTISE

Intoxicare și propagandă în gestionarea crizei COVID-19 în Republica Moldova.

De ce neagă 1 din 2 moldoveni gravitatea pandemiei

Autori: Alexandru Damian, Vladlena Șubernițchi

Iulie 2020

Republica Moldova continuă să fie una dintre cele mai afectate țări europene de pandemia COVID-19 cu aproape 4,900 de cazuri la 1 milion de locuitori¹. Comparativ, România, care se află și ea pe o pantă ascendentă în privința numărului de cazuri, înregistrează de trei ori mai puține cazuri raportat la populație, dar și testează aproape dublu. Neîncrederea în gravitatea pandemiei COVID-19 a fost și este alimentată nu doar de mesajele și campaniile de dezinformare provenite pe filiera rusească, dar și de preluarea și promovarea acestora de politicieni foarte vizibili, precum președintele Igor Dodon și membri ai Partidului Socialist, reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe din Moldova, presa mainstream pro-rusească sau nenumărate site-uri obscure cu profil religios sau naționalist. Împreună, acești actori au susținut nu doar narrative antieuropene și pro-rusești, dar și adevărate teorii ale conspirației.

Chișinăul rămâne un poligon de testare pentru proiectarea influenței rusești în Estul Europei, având în politicienii și mass-media locale adevărate vehicule de promovare a narativelor rusești și antieuropene. Moldova nu are anticorpi pentru combaterea propagandei rusești, fiind una din țările cele mai expuse și vulnerabile în fața războiului informațional al Kremlinului. Într-un raport publicat recent, Moldova a înregistrat cel mai ridicat scor dintre toate statele Parteneriatului Estic privind vulnerabilitatea populației la propaganda pro-rusă².

Deși populația Republicii Moldova a fost mereu în ultimii ani împărțită relativ egal între opțiunea pro-europeană versus opțiunea pro-estică, consumul de mass-media rămâne unul preponderent în limba rusă și din lipsă de alternative. Cele mai multe televiziuni sunt dominate de conținutul în limba rusă, toate canalele importante rusești sunt retransmise în Republica Moldova în comparație cu cele românești care lipsesc aproape complet, iar 25 din 45 de emisiuni sunt difuzate în limba rusă³. Chiar și așa, cel mai recent raport al EU Neighbours East (2020) arată că Uniunea Europeană este organizația internațională în care majoritatea moldovenilor au cea mai mare încredere cu un procent de 63%⁴.

La Chișinău, însă, leadershipul politic și media pro-rusă lucrează pentru a fabrica o altă realitate și submina încrederea în UE. Pandemia de COVID-19 a oferit acestora posibilitatea de a promova intens narrative antieuropene și pro-rusești. Un sondaj recent al WatchDog.md subliniază că o treime din respondenți sunt de acord că UE a eșuat în soluționarea crizei legate de COVID-19, ceea ce poate fi considerat inclusiv un efect al campaniilor de dezinformare de la Chișinău.

CRPE a identificat opt răspunsuri la o serie de necunoscute și întrebări privind cine, cum și de ce a ajutat la expunerea populației Republicii Moldova la intoxicarea cu minciuni, conspirații și narrative anti-occidentale, ce efecte pe termen mediu și lung pot avea acestea în relația dintre Moldova și Uniunea Europeană, dar și dacă dezinformarea de la Chișinău poate fi un pericol pentru România.

* Rezultatele unui sondaj reprezentativ efectuat de comunitatea WatchDog.Md în perioada 5-11 Mai relevă faptul că 50,4% din cei chestionați consideră că virusul nu este mai periculos decât o gripă obișnuită și a fost creat intenționat pentru a distruge economia. Sondajul poate fi accesat la adresa: <https://bit.ly/2CEK6bb>

1 Conform datelor <https://www.worldometers.info/coronavirus/> la data de 13.07.2020

2 Conform Disinformation Resilience Index in Central and Eastern Europe, Republica Moldova a ocupat primul loc între țările Parteneriatului Estic în privința vulnerabilității în fața propagandei ruse, iar raportul a subliniat deficiențe majore din cauza lipsei unui cadru legal și instituțional de combatere a propagandei, dar și a unui răspuns instituțional foarte slab. Raportul complet este disponibil la adresa: http://prismua.org/wp-content/uploads/2018/06/DRI_CEE_2018.pdf

3 Un raport cuprinzător privind piața media poate fi accesat aici: <https://linx.crji.org/2018/08/28/presa-pro-moscovi-ta-din-republica-moldova>

4 Raportul poate fi accesat la următorul link: <https://bit.ly/3fxkTOL>

1. Cum au reacționat autoritățile de la Chișinău?

La Chișinău au vorbit prima oară politicienii și abia apoi specialiștii despre pandemia CO-VID19. Igor Dodon s-a declarat „aproape doctor”, a ignorat cu desăvârșire regulile de protecție sanitară, a purtat foarte rar masca în public și a continuat să se deplaseze frecvent în localitățile moldovenești. În replică, portalul Stopfals.md a lansat o aplicație interactivă care verifică gradul de informare despre pandemia CO-VID19 al populației, adoptând un titlu ironic, aluzie la declarațiile președintelui Igor Dodon - „Ești olecuță doctor?”.

Republica Moldova nu a avut o strategie coerentă de comunicare privind pandemia CO-VID19, iar exemplul dat de mulți dintre înalții oficiali de la Chișinău rămâne unul de ignorare a unor reguli minime. Mai mult, autoritățile publice au eșuat în a combate campaniile de dezinformare și știri false lansate inclusiv de către reprezentanții Bisericii Ortodoxe din Moldova (BOM), iar numeroase portaluri obscure au continuat să promoveze teorii ale conspirației, deși la începutul pandemiei Serviciul de Informații și Securitate de la Chișinău a blocat peste cincizeci de asemenea portaluri. Numărul celor care au continuat să răspândească știri false a rămas unul foarte ridicat, neexistând nicio măsură ulterioară.

Ministra Sănătății, Viorica Dumbrăveanu, declara recent că „noi am pierdut în mare parte războiul mediatic și am s-o recunosc pentru că lupta a fost prea negativă, murdară pe alocuri, și asta a distorsionat mesajele care au venit din partea sistemului de sănătate.”, uitând să menționeze faptul că multe dintre aceste mesaje au venit dinspre cei care susțin actualul guvern, iar opoziția pro-europeană de la Chișinău acuză numărul redus de teste efectuate de către autorități și opacitatea acestei decizii⁵. Igor Dodon nu a fost niciodată sancționat pentru nerespectarea majorității restricțiilor impuse în perioadă pandemiei de CO-VID19, iar pe 24 iunie 2020, a asistat inclusiv la parada militară de la Moscova la invitația lui Vladimir Putin. Un număr de 75 de militari moldoveni au defilat în cadrul aceleiași parade.

2. Care au fost cele mai diseminate și promovate campanii de intoxicare la Chișinău?

Republica Moldova a fost expusă la două narative principale în timpul pandemiei de CO-VID19: promovarea extinsă a teoriilor conspirației, respectiv folosirea crizei sanitare de către Rusia și, secundar, de către China, pentru a-și promova agendele proprii și submina solidaritatea europeană.

Un număr semnificativ de portaluri media, politicieni marginali, dar și mișcări conspiraționiste deja existente la Chișinău sau figuri religioase au preluat și diseminat teorii ale conspirației care neagă gravitatea pandemiei CO-VID19. Printre cele mai “populare” teorii promovate insistent în Republica Moldova se numără folosirea pandemiei CO-VID19 pentru instalarea de antene 5G care vor controla populația, nanociparea populației prin testare și, ulterior, prin crearea unui vaccin, sau existența unui complot la nivel global, condus de Bill Gates, ce are ca scop decimarea populației. O serie de reportaje

---

5 “Testarea masivă nu este altceva decât teste irosite și potențial de laborator sufocat și supraîncărcat” Declarația aparține șefului Agenției Naționale pentru Sănătate Publică, Nicolae Furtună, și poate fi accesată la adresa <http://tvrmdova.md/actualitate/eful-ansp-testarea-masiva-nu-este-altceva-decat-teste-irosite-si-potential-de-laborator-sufocat>

ale [Report.md](#) arată influența crescută a acestor narative în rândul populației, iar o analiză recentă a [WatchDog.md](#) subliniază că cel puțin 1 din 3 moldoveni crede în aceste teorii.

NEPOTUL LUI KENNEDY AFIRMĂ CĂ BILL GATES VREA SĂ FOLOSEASCĂ ACEASTĂ CRIZĂ PENTRU A IMPUNE PROGRAMELE SALE OBLIGATORII DE VACCINARE

Vaccinarea forțată

„Vaccinurile, pentru Bill Gates, sunt o filantropie strategică care alimentează numeroasele sale afaceri legate de vaccinuri (inclusiv ambigua Microsoft de a controla o organizație globală de identificare a vaccinării) și îi oferă un control dictatorial al politicii globale de sănătate, relatează evz.ro

Sursa: Flux.md și Aparatorul.md

Pandemia de CO-VID19 este însă folosită și de către Rusia și China pentru a-și promova agendele proprii și a încerca să slăbească solidaritatea europeană, atât între țările membre UE, cât și între UE și țările din vecinătatea sa estică și sudică. Campaniile susținute de Kremlin au încercat nu doar să promoveze o Rusie care poate controla situația pandemică în țară, dar și proiectarea unei imagini de „super eroi” care ajută o Uniune Europeană aflată în impas. Imaginile cu camioanele rusești în Italia au fost larg răspândite și la Chișinău, fiind deseori însoțite și de promovarea ideii că Uniunea Europeană este în pericol de colaps din cauza lipsei de solidaritate între țările membre, iar suportul oferit unor țări terțe, precum Moldova, nu va veni.

China a folosit un narativ similar, cu largul concurs al mass-mediei rusești de la Chișinău, dar și al președintelui Igor Dodon. Beijingul s-a promovat intens ca principalul sprijin al Uniunii Europene și al Republicii Moldova într-o încercare de îmbunătățire a propriei imagini. În realitate însă, suportul oferit atât de Rusia, cât și de China, a fost substanțial inferior celui oferit de Uniunea Europeană sau România, însă acesta a venit la pachet cu o întreagă campanie mediatică de promovare a celor două state.

* Igor Dodon la sosirea echipamentelor medicale din China cu o aeronavă rusească. Deși acesta a declarat că aeronava a fost pusă la dispoziție gratuit de către guvernul rus, acest lucru nu s-a întâmplat în realitate, costurile operaționale fiind plătite de Chișinău⁶. Sursa poze: Cont oficial Facebook Igor Dodon, cotidianul.md și Sputnik.md

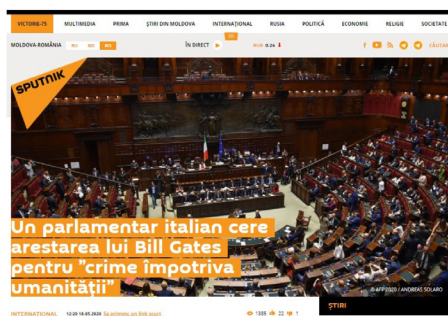
⁶ Dezvăluirea este făcută de deputatul PAS, Sergiu Litvinenco, care spune că pe lângă cei 45 de mii de dolari pentru combustibil, Republica Moldova a mai plătit, de facto, și taxa pentru servicii aeroportuare și de navigație aeriană, în jur de 10 mii de dolari.

3. Cine a promovat principalele teorii ale conspirației în timpul pandemiei COVID19?

Site-uri obscure, cu specific religios sau naționalist precum Apărătorul.md sau Flux.md, dar cu o audiență semnificativă, atât în limba română, cât și în limba rusă, oficiale pro-Kremlin, mișcări antivaccin sau anti 5G, dar și reprezentanți ai Bisericii Ortodoxe din Moldova (BOM). Rămâne sugestivă nu doar poziția Episcopului de Bălți și Fălești, Marchel, care a subliniat că „vaccinul este punctul final al globaliștilor sataniști, iar astfel se influențează chiar și modul de gândire al unora”, dar și adresarea lui ÎPS Vladimir, Mitropolitul Chișinăului și al întregii Moldove, care a promovat aproape toată paleta de teorii ale conspirației de la Chișinău. Poziția BOM a fost cu atât mai nocivă cu cât este instituția în care moldovenii au cea mai mare încredere.

„Bill Gates este considerat principalul responsabil pentru crearea tehnologiei de microcipare a populației, prin intermediul unui vaccin care să introducă în trup nanoparticule care reacționează la undele transmise de tehnologia 5G și permit sistemului să îl controleze pe om de la distanță.” (ÎPS Vladimir, Mitropolitul Chișinăului și al întregii Moldove)

Media pro-Kremlin a jucat și ea un rol important, folosind în mod direct narative conspiraționiste sau folosindu-se de mișcările extremiste europene, apropiate de Kremlin, pentru a le promova. Acestea au fost deseori utilizate în combinație cu narativul potențialului superior al Rusiei de a controla pandemia și rolul ei “tradițional” de a contracara mișcările “globaliste”. Cu o acoperire semnificativă la Chișinău, atât online cât și prin retransmiterea posturilor rusești de către cele moldovenești, media de limba rusă este una din principalele surse de informare ale populației.

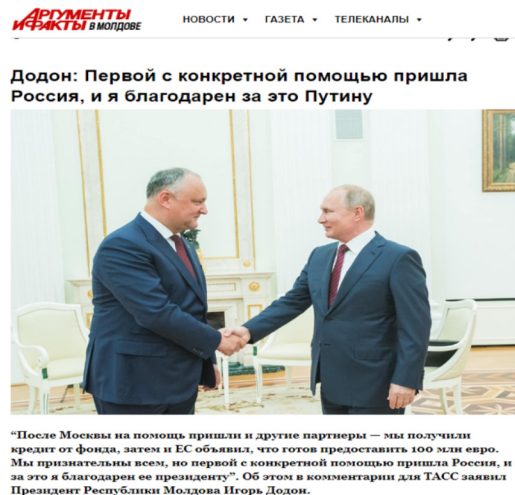
Sursa poze: Sputnik.md si Flux.md

Foști politicieni, în dorința de a câștiga capital electoral și de a reveni în prim planul vieții publice, au jucat și ei un rol semnificativ, în special prin acoperirea acelui spectru limitat ultranaționalist, conservator și religios, care neagă existența sau pericolele pandemiei. Personaje cu același tip de discurs sunt promovate de propaganda pro-Kremlin și în România și care a fost recent sub lumina reflectoarelor prin organizarea unor proteste în Piața Victoriei. Aceștia nu doar că au distribuit și promovat informații false, dar au și construit adevărate campanii de dezinformare pe baza unor temeri deja existente în societate – pericolul antenelor 5G, mișcarea antivaccin, nanocipare.

4. Au preluat autoritățile de la Chișinău narativele rusești în timpul pandemiei CO-VID19?

Președintele Igor Dodon a susținut încă de la alegerea sa din 2016 că Republica Moldova va promova o politică externă echilibrată. „Noi vrem să avem relații bune cu toți. Și cu Estul, dar și cu Vestul” a devenit motto-ul neoficial al președinției acestuia. În realitate însă, Igor Dodon a făcut din relația Moldovei cu Rusia, dar și din a sa personală cu Vladimir Putin, prioritățile mandatului său, ignorând sau fiind ignorat de majoritatea statelor europene.

Ceea ce a influențat decisiv și modul în care Igor Dodon a promovat narativele rusești, dar și chinezești, în perioada pandemiei de CO-VID19. Pagina sa oficială de Facebook a devenit o galerie de mulțumiri adresate Rusiei, Chinei sau Turciei, iar în interviurile oficiale pentru publicațiile Kremlinului a subliniat întotdeauna că primele țări care au ajutat Chișinăul au fost Rusia și China. De cealaltă parte, suportul oferit de România, cel mai consistent acordat de o țară terță, a primit o atenție limitată din partea acestuia, iar recepționarea convoiului umanitar a fost organizată într-o zonă marginală a Chișinăului.

Dodon: Prima țară care a venit cu un ajutor concret este Rusia, iar pentru asta îi sunt recunoscător lui Putin
Sursa: <https://aif.md/dodon-pervoj-s-konkretnoj-pomoshhju-prishla-rossija-i-ja-blagodaren-za-jeto-putinu>
Sursa: Cont oficial Facebook Igor Dodon.

Reprezentării Partidului Socialist pro-rus, partidul președintelui Igor Dodon și cel mai mare partid de la Chișinău, s-au erijat și ei în vehicule de promovare a propagandei rusești. Deputatul Bogdan Țîrdea a fost unul dintre cei mai vocali. Acesta a promovat deseori narativul că UE nu doar că n-a ajutat Republica Moldova, cum au făcut Rusia sau China, ci nu a reușit nici să ajute țările membre, un fir narativ îndelung promovat de presa de la Kremlin.

„Vreau să întreb cetățenii: ați văzut acest ajutor (n.n ajutorul oferit de UE)? Nici eu. Am văzut, în schimb, ajutorul Chinei și al Rusiei. UE ne-a dat 0! Mai mult, UE a blocat asistența financiară în timpul epidemiei, deși Moldova îndeplinea toate condițiile. Cum au ajutat Italia și Spania - vedeți voi singuri...” (Bogdan Țîrdea, deputat PSRM)

5. Poate actuala campanie de dezinformare să scadă încrederea cetățenilor moldoveni în Uniunea Europeană?

Unul din obiectivele propagandei ruse la Chișinău rămâne erodarea încrederii cetățenilor moldoveni în Uniunea Europeană. Rămânerea Moldovei într-o zonă gri, cu mimarea reformelor și o economie cuplată la interesele oligarhice, dar cu asistență macrofinanciară dinspre Vest. Rusia nu își permite să susțină financiar Republica Moldova, folosind în schimb resursele sale de soft power și instrumentele de propagandă pentru a contrabalansa în percepția publică suportul masiv al țărilor vestice pentru Chișinău.

Pandemia CO-VID19 a oferit Kremlinului contextul necesar pentru a-și accentua campaniile de dezinformare la Chișinău, însă acestea au fost mai eficiente când au mizat pe mesaje care subliniază și combină teorii ale conspirațiilor, protejarea valorilor tradiționale sau ortodoxismul și mai puțin mesaje vădit anti-europene. Doar 1 din 5 moldoveni susține că UE nu a oferit niciun sprijin real Republicii Moldova în perioada de pandemie și 1 din 4 crede că UE n-a oferit suport Italiei, două dintre cele mai răspândite narative rusești la Chișinău.

Odată cu apropierea alegerilor prezidențiale de la Chișinău, în luna noiembrie, campaniile de dezinformare se vor accentua, dar se vor concentra pe re alegerea lui Igor Dodon ca președinte al Republicii Moldova. Susținut de Kremlin, acesta va folosi cel mai probabil mesaje care pun accent pe apărarea valorilor tradiționale, ortodoxism, anti-LGBT, anti-imigranți sau va denunța “intervenționismul” european și românesc la Chișinău. Campaniile de dezinformare vor folosi probabil aceleași mesaje, inclusiv anti-UE și anti-occidentale, pentru a ataca contracandidații acestuia, în special pe Maia Sandu, într-o repetare a cursei electorale din 2016.

6. Poate fi dezinformarea din Republica Moldova un pericol pentru România?

Propagandă rusă folosește mesaje similare atât la Chișinău, cât și la București, neavând însă aceleași vehicule de promovare a acestora. În timpul pandemiei de CO-VID19 s-au remarcat însă și la București diverse mișcări și grupuri ce neagă gravitatea pandemiei, inclusiv mișcări ce se opun vaccinării obligatorii sau instalării de antene 5G, ce au fost promovate intens de portaluri pro-rusești precum Sputnik.md. Campaniile de dezinformare rusești rămân mult mai puțin percutante în România, în lipsa unor multiplicatori locali relevanți, dar narativele promovate rămân similare.

Incapacitatea UE și a României de a găsi soluții la campaniile de dezinformare ale Kremlinului la Chișinău reprezintă o vulnerabilitate majoră pentru vecinătatea estică. Pentru România, care a făcut cel puțin la nivel declarativ din Republica Moldova prioritatea sa de politică externă, prăbușirea Chișinăului în spațiul rusesc ar reprezenta falimentul moral al politicii sale externe. Cei zece ani de Parteneriat Strategic dintre România și Republica Moldova, sărbătoriți recent, nu au adus o creștere a capacității Bucureștiului de a contracara influența rusească la Chișinău, asta și pentru că programele de susținere ale mass-media și societății civile de peste Prut au fost puține și de multe ori controversate și fără impact la nivelul de ansamblu al societății.

7. Cum a evoluat situația în regiunea transnistreană?

În regiunea transnistreană, pandemia s-a conturat prin măsuri stricte de carantinare, acuzații la adresa Chișinăului și o accentuată propagandă pro-rusă – toate pentru a adânci faliile dintre cele două maluri ale Nistrului și a promova o politică de izolare și mai pronunțată a Tiraspolului față de autoritățile din Chișinău.

În condițiile în care pe malul stâng al Nistrului s-au înregistrat aproape 7% de cazuri de CO-VID19 din toată republica, autoritățile transnistrene au răspuns cu măsuri de carantinare stricte, folosite drept pretext pentru consolidarea politicii de nerespectare a drepturilor omului, atât în cazul restricționării circulației, cât și stoparea protestelor locale care s-au soldat și cu arestări sub acuzații de incitare la extremism. În ceea ce privește restricționarea trecerii frontierei (instalarea a numeroase posturi de control pe linia administrativă a regiunii separatiste), ceea ce i-a afectat pe cetățenii ce își desfășoară activitățile pe ambele maluri - medici, fermieri, angajați ai școlilor - responsabilii de la Tiraspol au motivat aceste acțiuni prin măsuri de prevenire a răspândirii CO-VID19, specificând că autoritățile de la Chișinău nu au luat măsurile necesare în timp util, ceea ce a dus la o situație epidemiologică dezastruoasă. Opoziția pro-europeană de la Chișinău l-a acuzat pe Igor Dodon că nu a avut nicio reacție la provocările și acțiunile ilegale din regiunea transnistreană „pentru că acolo-i sunt voturile”⁷.

Autoritățile separatiste și media locale au marșat pe narative care ar sugera independența Tiraspolului de Chișinău și au scos în prim-plan relația fructuoasă cu Federația Rusă care a trimis experți și echipament în regiune, ignorând faptul că testele luate locuitorilor din regiunea transnistreană erau transmise spre verificare la Chișinău, iar cazurile grave de CO-VID19 au fost tratate în spitalele de pe malul drept al Nistrului. Tiraspolul a folosit mesaje ce au urmărit discredita Republicii Moldova și a modului în care a fost gestionată pandemia pe malul drept. Liderul administrației transnistrene, Vadim Krasnoselsky, a acuzat autoritățile de la Chișinău de situația economică precară din Transnistria și în cadrul unei reuniuni a Consiliului de Securitate a specificat: „Ei nu fac față situației. Sunt toxici și pun în pericol vecinii săi, inclusiv Transnistria”⁸.

Регионы Темы Аналитика Опросы Сюжеты

Молдавия применяет антигуманные меры к Приднестровью — Тирасполь

27 апреля 2020
21:31

Moldova aplică măsuri inumane în privința Transnistriei - Tiraspol

Sursa: EurAsia Daily

7 Declarația completă poate fi accesată la adresa: <https://tv8.md/2020/07/13/video-deputati-pas-despre-problema-transnistreana-dodon-baga-capul-in-nisip-pentru-ca-acolo-i-sunt-voturile>

8 Declarația completă poate fi accesată la adresa: <https://newsmaker.md/ro/video-sunt-toxici-si-pun-in-pericol-vecinii-sai-krasnoselski-a-indemnat-oms-sa-acorde-ajutor-autoritatilor-de-la-chisinau-in-lupta-cu-covid-19>

8. Autorități, media și societatea civilă versus propaganda: Cine combate intoxicarea la Chișinău?

Pentru guvern și autoritățile competente din Republica Moldova, combaterea propagandei și a știrilor false nu a fost și nici nu este o prioritate, mai ales că guvernării înșiși folosesc mass-media și mesaje derutante pentru manipularea electoratului și impunerea agendei proprii. Dacă autoritățile de la Chișinău au contracara parțial teorii ale conspirației, acestea nu au răspuns deloc narativelor anti-UE și anti-occidentale promovate de propaganda rusească. Jurnaliștii și societatea civilă s-au dovedit a fi mai activi și mai eficienți în comunicare decât responsabilii de la nivel înalt. Vorbim însă de o luptă inegală cu propaganda pro-rusă care dispune de fonduri arhisuficiente și o strategie instituțională devenită prioritate publică la Kremlin.

Pe perioada pandemiei, majoritatea acțiunilor de combatere a știrilor false s-au concentrat pe deconspirarea miturilor și a falsurilor, publicarea și diseminarea materialelor cu conținut real, ilustrând situația medicilor care luptă în prima linie - unul din subiectele sensibile ale pandemiei - pentru a îndemna populația să respecte măsurile de prevenire. Una din inițiativele cele mai cunoscute pe piața de combatere a fake-urilor este platforma Asociației Presei Independente - Stopfals.md care a reacționat prompt provocării și a creat o secțiune specială dedicată știrilor false legate de CO-VID19. Pe lângă aceasta, numeroase ONG-uri, portaluri online și posturi TV au încercat să demonteze teoriile conspirației și știrile false.

Comunitatea media și societatea civilă au fost mai active la capitolul comunicare și combaterea propagandei pe perioada pandemiei CO-VID19, ceea ce se poate datora și faptului că aceste comunități, în virtutea activităților pe care le desfășoară, sunt mai „digital native” în comparație cu structurile birocratice din interiorul ministerelor. Cu toate acestea, pandemia a forțat o schimbare în paradigma comunicării ministerelor și a instituțiilor de stat, mai ales în perioade de criză, acestea îmbrățișând mesajele mai simple, mai frecvente și mai clare în privința narațiunilor conspiraționiste. Problema rămâne însă reacția inexistentă a autorităților de la Chișinău la numeroasele canale de promovare a propagandei rusești și anti-occidentale aflate la Chișinău, atât pe online, cât și prin posturile radio și TV.

Despre autori:

Alexandru Damian este cercetător în cadrul Centrului Român de Politici Europene. Este interesat de parcursul european al Republicii Moldova și țărilor din Balcanii de Vest, scriind deseori pe aceste subiecte. Alexandru este licențiat în Științe Politice, Universitatea din București, și a finalizat un program de Masterat în Studii Europene în cadrul Universității Libere din Bruxelles. Adresa de e-mail: alexandru.damian@crpe.ro

Vladlena Șubernițchi este cercetător în cadrul Centrului Român de Politici Europene. Vlada este studentă în cadrul programului de master Afaceri Publice Internaționale în limba engleză al Universității din București. Anterior a studiat Comunicare și Relații Publice la Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca, beneficiind și de o mobilitate de studiu Erasmus+ în Belgia. Este interesată de politica de vecinătate a UE, cu precădere în spațiul ex-sovietic, instituțiile europene și metode de contracarare a dezinformării. Adresa de e-mail: vlada.subernitchi@crpe.ro

Acest material este parte a proiectului „Identificarea, expunerea și deconstruirea campaniilor de dezinformare și știri false promovate de Federația Rusă în Republica Moldova și regiunea extinsă a Mării Negre”, implementat de CRPE-Republica Moldova, în parteneriat cu Report.md și finanțat de Black Sea Trust for Regional Cooperation, un proiect al German Marshall Fund.

Opiniile exprimate în acest material nu reflectă în mod necesar viziunea The Black Sea Trust sau a partenerilor săi.

